

• СЛАВА •

СВЕТИ ЈАВАН

С А Д Р Ж А Ј

+	Беседа на Сабор светог Јована Крститеља	7
01.	Спаситељ и Његов Претеча	9
02.	Житије светог Јована Претече и Крститеља Господњег	33
03.	Култ светог Јована	79
04.	О слави или крсном имену	97

БЕСЕДА НА САБОР СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА

Невидљиви Бог постао је човек да спасе род људски од највећих и најстрашнијих немани. Од греха, смрти и ђавола. Господ је ту међу нама, дошао је да нам да Царство небеско, да нас уведе у њега. То је сведочанство светог Јована Претече, сведочанство првог Сведока о Господу Христу, првог човека на земљи који је први видео и сагледао у Господу Бога и Спаситеља света. Зато је он и био пустињак, зато је и живео испоснички, зато ништа на свету имао није, а сав је био Божји, сав испуњен Богом. Зато поклонимо се њему, великим подвижнику, што се удостојио да Господа Христа крсти и да буде први Апостол Његов, први Сведок Његов. Нека се и он моли за нас да и ми грешни испунимо себе вером у Господа Христа, да и ми грешни своје грехе, своје исповести, пренесемо и предамо Господу – Јагњету Божјем, да их он узме на Себе и да нас спасе од сваког греха нашег.

А Он то чини кроз Своју Свету Цркву. Јер нико нема права ни сile отпуштати грехе. Можемо ми један другоме оправштати грехе, али да отпусти грехе, да очисти душу човекову од греха, то може само Бог.

*Из беседе Аве Јустина Ђелијског
одржане у манастиру Ђелије 1965. године*

Увршћен међу грешне људе, безгрешни Христос тражи од Јована да овај учини с Њим што је чинио и с другима, то јест, да га крсти у реци као што је крштавао и друге. Јованово опирање томе сасвим је разумљиво смртним људима. Ах, страшно је, браћо, увести у воду чистијет од воде! Страшно и престрашно створењу спустити руку своју на главу Створитеља. Како ће се усудити човек од праха и пепела ставити руку на Онога коме су херувими подножје ногама!

Свети владика Николај

СПАСИТЕЛЬ
И ЙЕГАВ ПРЕТЕЧА

ПАЗИВ НА ПОКАЈАЊЕ [01. 01]

Покайће се! Позив упућен целом људском роду и свакоме понаособ. Мало је речи које имају тако дуг и снажан одјек. Пророци Божји овим речима опомињали су изабрани народ кад је скретао са свог заветног пута, али кад чујемо ове речи, чини нам се да заправо чујемо одјек оног „гласа из пустине“ који се зачуо у Светој земљи непосредно пред најузбудљивије догађаје у историји људског рода. То су речи последњег и највећег међу пророцима јеврејског народа, онога чија је мисија била да припреми пут Господњи, онога од кога и почиње историја Новог завета: светог Јована Претече и Крститеља.

Покайће се! И данас, кад чују ове речи, људи врло добро знају шта оне значе. Али, као и пре две хиљаде година, за једне ове речи значе опомињући позив на спасење, а за друге увреду коју не желе да трпе. Оне који желе да се спасу ропства злу и смрти, ове речи подсећају на потребу одбацивања греха, погрешног начина живота, који, иако гуши човека и наноси му штету, има у себи много тога привлачног површном погледу. Оне који још увек не осећају терет грешности и не желе да неумитној смрти погледају у очи, речи пророка гоне на подсмех или мржњу.

Покайће се, приближи се Царство небеско – говори пророк. Одустаните од греха, окрените се ка Богу. Бог се приближава људима који су га одбацили, нудећи им Себе – вечну Љубав. Историја залуталог људског рода, у много чему пуна ћорсокака чак и за оне који не прихватају Бога и духовно, добија могући излаз и смисао. Циљ појединачног људског живота осветљава се новом светлошћу...

Велики прелом десио се пре две хиљаде година, али као избор стоји пред сваким човеком и данас и до краја света.

Царство небеско ◆

Видљиво небо симболички нам указује на духовно небо. Царство небеско или Царство Божје је нови, вечни поредак постојања без зла, стање крајњег преображења које ће наступити на крају историје. Иако се очекује на крају историје, оно је већ сада и овде присутно. Црква је народ Божји у стању ходочашћа, у кретању према Царству небеском или Царству Божјем.

◆ Глас вапијућег из пустине

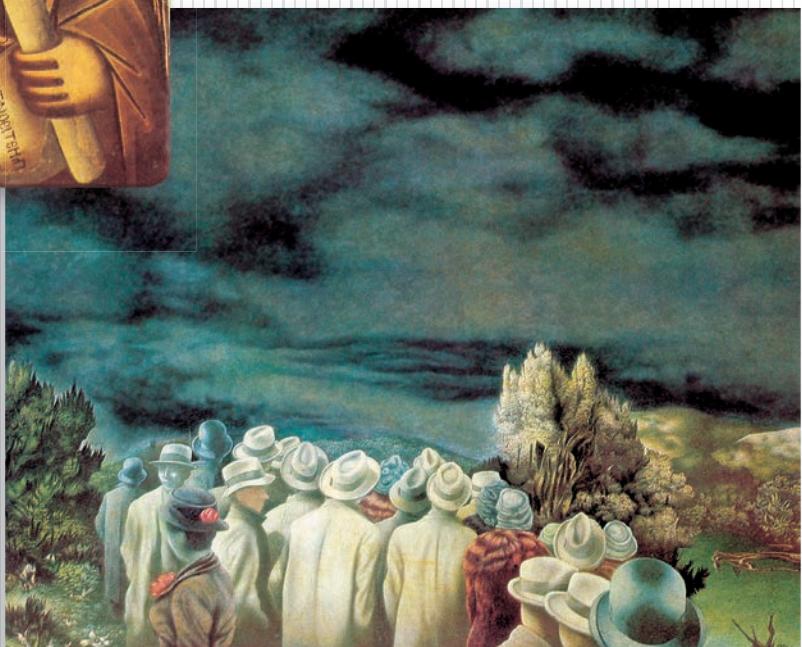
Икона светог Јована Претече, коју је грчки сликар Јован Айака насликао за иконостас српског манастира Крупе (садашња Хрватска) око 1600. године.

Представљен са крилима, као „анђео из пустине“ свети Јован носи свитак са текстом своје проповеди. Строг изглед светог Јована на овој икони подвлачи његову основну поруку кроз сва времена: Увек је време покајања.

◆ Ишчекивање

Уље на платну немачког сликара Рихарда Елзеа, 1935. Налази се у Музеју модерне уметности у Њујорку.

Ова загонетна слика настала је пред драматичне догађаје с половине двадесетог века и може се тумачити на различите начине. Приказ неизвесности људског постојања пред силама које надилазе природу дат је са великим симболичком снагом.

◆ Покажте се...

Детаљ иконе светог Јована коју је насликао Теофан Грк 90-тих година XIV века. Икона се налази у Третјаковској галерији у Москви.

„Показајте се јер се приближило Царство небеско.“ Порука која је била актуелна у тренутку почетка проповеди светог Јована Претече, подједнако је жива и данас. Отетотворењем Сина Божјег Царство небеско се приближило, али никоме није дато да зна када ће бити други долазак Христов и коначан долазак Царства небеског. У сваком случају, непоказани, отврднулог срца – неће у Царство небеско.

СВЕ СТВОРЕНЮ БИ ДОБРА [01. 02]

На самом почетку Светог писма – Библије, у Првој књизи Мојсијевој, или како је још називају – Постање, описано је стварање света.

1. У йоћејику створи Бог небо и земљу.
2. А земља беше без обличја и љуска, и беше шама нај безданом; и дух Божји дизаше се нај водом.

3. И рече Бог: Нека буде светлосиј. И би светлосиј.

4. И виде Бог светлосиј да је добра; и распави Бог светлосиј од шаме...

Затим Бог ствара звезде и планете, Сунце, Месец, Земљу, раздваја на Земљи воду и копно, ствара први живот, биљке, животиње, све по реду – водене животиње, гмизавце, птице, сисаре и на крају – круну творевине, човека. На крају сваког дана стварања Бог је оно што је створио сагледао као добро, а шестог дана, као што то пише на крају прве главе Постања:

31. Тада његледа Бог све што је створио, и гледа, добро беше веома. И би вече и би јутро, дан шести.

Црквено предање тумачи нам да је Бог све што је створио, створио кроз свог Сина, из Љубави. Све је створено тако да може да прихвати Божју љубав и да, са Богом Светом Тројицом подели вечно постојање, да остане у вези са Њим и да му се врати у још чвршћи загрљај. Круна творевине, биће коме је остатак створеног света поверен на господарење, старање и улепшавање - човек, створен је по лицу Божјем. Створен је као слободно биће, да би творевина могла да уђе у божански начин постојања.

Као слободна бића пре човека створени су и нематеријални анђели. Као и људи, анђели су створени са задатком да савршенство достигну у заједници са Богом. Највиши од анђела, Деница, познатији као Луцифер – Светлоносач, онај у коме се, као Богу најближем, огледала божанска светлост, сматрао је, обузет гордошћу, овакав призив понижавајућим. Анђелски свет поцепао се на два дела.

Побуњени анђели поражени су и збачени са неба, из близине Божје. Деница и његови пали анђели у тами и изолованости дочекали су појаву Божјег створења, чија ће им слободна воља подарити нову снагу.

♦ Стварање човека

Дејања мозаика на зидовима Палаћинске капеле у Ахену, освећене 805. године да служи као царска црква Карла Великог. Мозаици су више пута рескирали.

Теологија нам говори да је Бог све што је створио, створио кроз свога Сина. Овде је у стварању животињског света и круне творевине - човека приказан Христос. Човек је саздан по лицу Божјем и оживљен дахом Божјим. Био је добар, као и све остало што је Бог створио.

♦ Бог ствара небеска светила

Дејањ мозаика на зидовима Палаћинске капеле у Ахену.

♦ Непрегледна васиона

Загледаност у непрегледне небеске просторе неким људима доноси дивљење и захвалност Творцу, Богу, а други стичу страхопоштовање према творевини, па закључују да је она вечна и самонастала и тако је стављају на место Бога.

Рат на небу ♦

Дрворез из Апокалипсе, Албрехта Дирера,
1498. године.

Свети архангел Михаил са својом анђелском војском побеђује Сатану у облику змаја. Створен са слободном вољом, као и остали анђели и људи, први и најдивнији од анђела, Луцифер, погордио се и подигао рат против Бога. Пошто су побуњени анђели забачени са неба, њихова главна активност биће усмерена према круни творевине, према касније створеном бићу, ономе који творевину може да принесе Богу, према - човеку.

ПРАРДИТЕЉСКИ ГРЕХ [01. 03]

Природа, која је створена као добра и као таква чекала своје уздизање ка вечном постојању у Богу, погрешним избором првих људи којима је предата на управљање, заражена је пропадљивошћу и пролазношћу. У рајској башти пали анђео у облику змије нуди Адаму и Еви свој пут, заправо - пад.

Али змија беше лукава мимо све звери Јеврејске, које створи Господ Бог; па рече жени: Је ли исхина да је Бог казао да не једеше са сваког дрвећа у врту?

А жена рече змији: Ми једемо рог са сваког дрвећа у врту;

Само рог с оноћ дрвећа усред врта, казао је Бог, не једиште и не дијајте је њу, да не умрете.

А змија рече жени: Нећеше ви умрети;

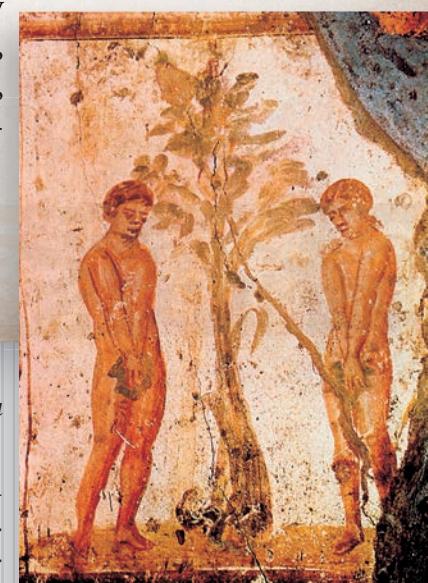
Нећо зна Бог да ће вам се у онај дан као окусиш с њега отвориши очи, па ћеше посташ како божови и знаниши шта је добро шта ли зло.

И жена видећи да је рог на дрвећу добар за јело и да га је милина гледаши и да је дрво врло драго ради знања, узабра рог с њега и окуси, па даде и мужу свом, што и он окуси.

1. Мојсијева 3, 1-6.

Први људи нису могли да живе на Божји начин у захвалности и непрекидној љубави. Пожелели су одвајање, аутономију, пожелели су да осим добра упознају и зло и да тиме постану уместо богови - „као богови”. Прекршивши заповест коју им је Бог ради њиховог добра дао, људи су упознали зло, упознавши га примили су део зла у себе и тако га унели и у природу.

Заљубљени у лепоту творевине, људи су помислили да им је она довољна и да им Бог, Творац, више није потребан. Природа без Бога постала је пропадљива. Окренути пропадљивом, хранећи се њиме, људи су постали смртни. Смртна бића се плаше и у страху чине зло. И тако су људи, без воље да се покају, почели све више да се удаљавају од Бога да би, на крају, остали заробљени у суморним круговима природних циклуса.

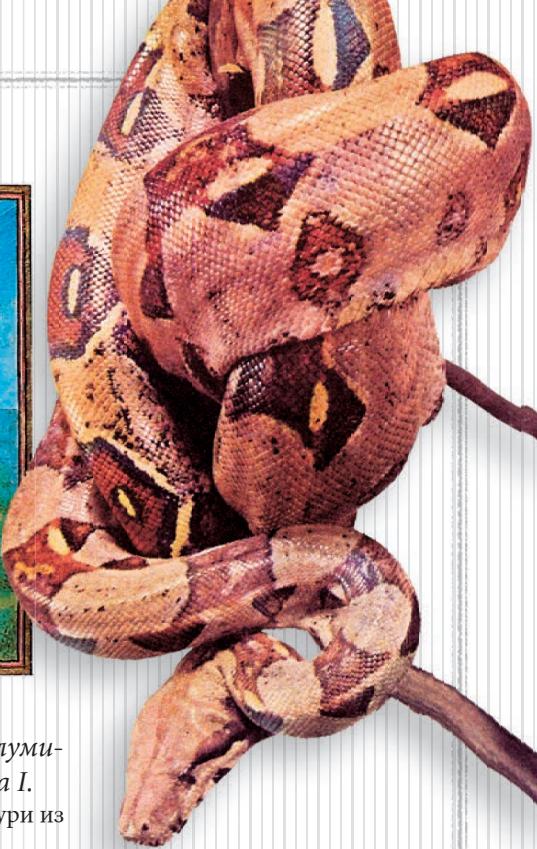
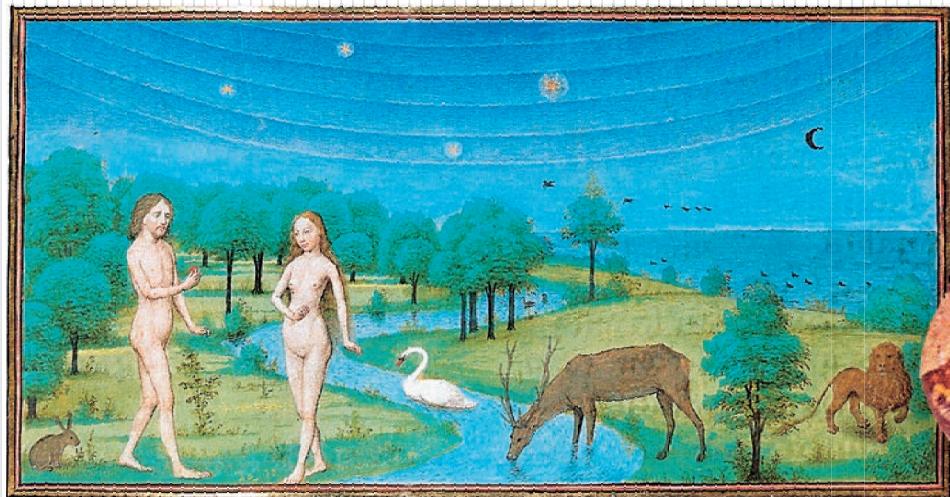

Адам и Ева ◆

Фреска на гробљу Светог Петра и Марселина у Риму, крај III века.

На овој фресци из хришћанских катакомби Адам и Ева приказани су кад су већ окусили плод са дрвета познања добра и зла.

Раздавање је почело.

♦ Рајски врт

Дејаша минијатура из француске Књиге о седам светских доба, писане и илуминиране око 1455. године. Сага у Бриселу, у Краљевској библиотеци Алберта I. Хармоничност и чедност тек створеног света дирљиво је приказана на овој минијатури из XV века.

♦ Трулежност и пропадљивост

Јесењи пејзаж из Србије, на фотографији Милана Алексића, буди меланхоличне асоцијације о пролазности. Слатки плодови тек што су сазрели - већ почињу да труле.

♦ Змија

Тада рече Господ Бог змији: Као си што учинила, да си проклећа мимо свако живинче и мимо све звери пољске; на шрбуху да се вучеш и прах да једеш до свој века. И још мећем непријатељство између шебе и жене и између семена твог и семена њеног; оно ће ти на главу снајати а ти ћеш да у пешу уједати. 1. Мојсијева 3, 14-15.

У Библији Змија је, иако често двојан симбол (змија је и симбол мудрости), пре свега поистовећена са Ђаволом, заводником људи од времена прародитеља па до данас.

СМРТ И СТРАДАЊЕ [01.04]

Трње и коров ће ти рађати, а ти ћеш јести зеље пољско;
Са знојем лица свог јешћеш хлеб, докле се не вратиш у земљу од које су
узети; јер су трах, и у трах ћеш се вратити.

1. Мојсијева 3, 18-19.

Човек кроз историју покушава да завлада како природом која му је по-сле удаљавања од Бога постала непријатељска, тако и другим људима који постају средство за задовољавање његових циљева. Човек човеку постаје функција или опасност. Божји лик у другом човеку престаје да буде видљив. Тако човек заборавља и на самог Бога. Историја људског рода препуна је насиља и страдања, ратова и природних катастрофа.

Од тренутка кад су се познањем зла људи раздвојили од Бога и једни од других, процес раздвајања и међусобног удаљавања непрекидно траје а зауставља се и покреће на супротну страну тек уз велике напоре.

У Светом писму је записано да је почетак раздвајања језика - зидање Вавилонске куле. Раздвајање језика, немогућност да људи једни друге разумеју, донело је неизмерно богатство различитости, али и умножило забуну. Истина је замагљивана и релативизована различитим тумачењима истих појава. А тумачења често искључују једно друго.

Удаљени од Бога, а жељни надилажења природних ограничења и смрти, људи измишљају богове по својој мери или по мери оног што виде у природи. Различити божићи-идоли постају узрок нових раздвајања и ратова, и лажни заштитници супротстављених војски. Међутим, ниједан од идола не помаже у борби против највећег човековог непријатеља – смрти.

Содома и Гомора ♦

Слика Јана Бројела I (1568-1625), налази се у Старој пинакотеци у Минхену.

Научна истраживања довела су до закључка да су два града чувена по неморалу и бесловесној распуштености нестале убрзо после 2000. године пре Христа, у великому земљотресу који је вероватно био пропраћен експлозијама, муњама, продором природних гасова и општим пожарима.

Сурванање земљишта ослободило је вулканске сile које су створиле дуже пукотине у дубинама и цела Сидимска долина у којој су се налазиле Содома и Гомора потонула је у Мртво море.

♦ Потоп

Слика Ивана

Константиновича Авазовског,
с краја XIX века, налази се
у Руском музеју
у Санкт Петербургу.

Велико зло се намножило међу људима и Бог одлучује да потопом истреби безнадежни нараштај. Остаће само изабрани - праведни Ноје и његова породица. У духу старозаветне сировости, страдање људи на овој слици приказано је више као дављење инсеката у води која надире. Слонови, медведи, змије и птице беже заједно са људима на последње суве стене, али потоп ће преживети само оно што се налази у Нојевом ковчегу.

♦ Каин и Авељ ♦

Тицијанова слика с Јоловине XVI века, налази се у цркви Santa Maria della Salute, у Венецији.

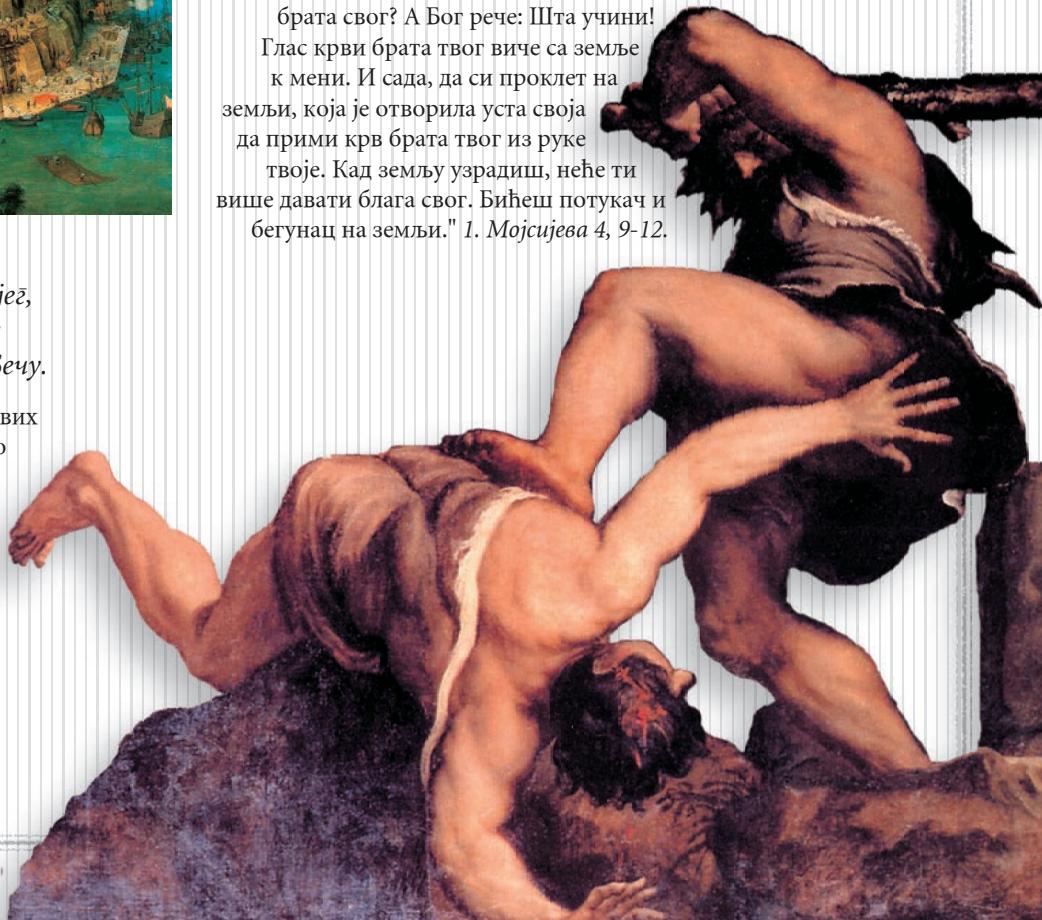
Прво убиство на почетку крватне историје људског рода. Каин је овде представљен као оличење убилачког гнева. Авељ је већ смртно рађен или Каин пун мржње насрће на свог брата да га докрајчи. "Тада рече Господ Кајину: Где ти је брат Авељ? А он одговори: Не знам; зар сам ја чувар брата свог? А Бог рече: Шта учини!

Глас крви брата твог виче са земље
к мени. И сада, да си проклет на
земљи, која је отворила уста своја
да прими крв брата твог из руке
твоје. Кад земљу узрадиш, неће ти
више давати блага свог. Бићеш потукач и
бегунац на земљи." 1. Мојсијева 4, 9-12.

♦ Вавилонска кула

Слика Питера Бројџела Старијег,
с Јоловине XVI века, налази се у
Музеју историје уметности у Бечу.

Вавилонска кула је вечити симбол свих манифестација људске гордости. По Библији - зидање Вавилонске куле као конкретну последицу имало је пометњу језика. Људи су престали да разумеју једни друге.

Јаков и његови синови ◆

Споменица из шакованог Бечког Постања, прејеписаног на грчки вероватно негде у Сиријско-аниохијском региону, у првој половини VI века. Налази се у Бечу, у Аустријској националној библиотеци.

Илустрација 49. главе Постања (1. књиге Мојсијеве): кад је дошло време, старозаветни патријарх Јаков позвао је своје синове да им прорекне будућност и будућност дванаест племена Израиља која ће од њих постати. Јаков је синовима оставио упутства да га сахране на истом месту где су сахрањени и његови преци - Аврам и Сара, Исак и Ревека. „А кад изговори Јаков заповести синовима својим, диже ноге своје на постельју, и умре, и прибран би к роду свом.”

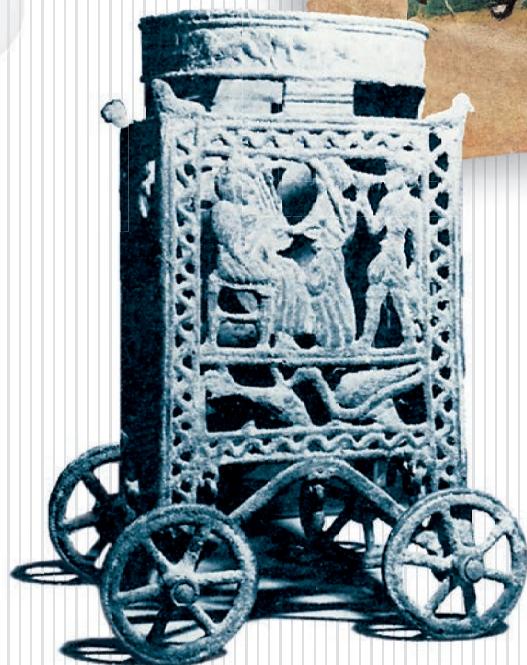
1. Мојсијева 49, 33.

◆ Кадиони жртвеник

Покретни бронзани кадиони жртвеник на точковима из 1200-1100. године пре Христова.

Јеврејски кадиони жртвеник на точковима вероватно је био сличан овом, пронађеном такође у зони Медитерана. Јеврејски свештеници приносили су Богу заветне жртве паљенице - крв, месо и изнутрице разних домаћих животиња, према сложеним правилима, забележеним у Трећој књизи Мојсијевој, званој још и Левитска.

ИЗБРАНИ НАРОД [01. 05]

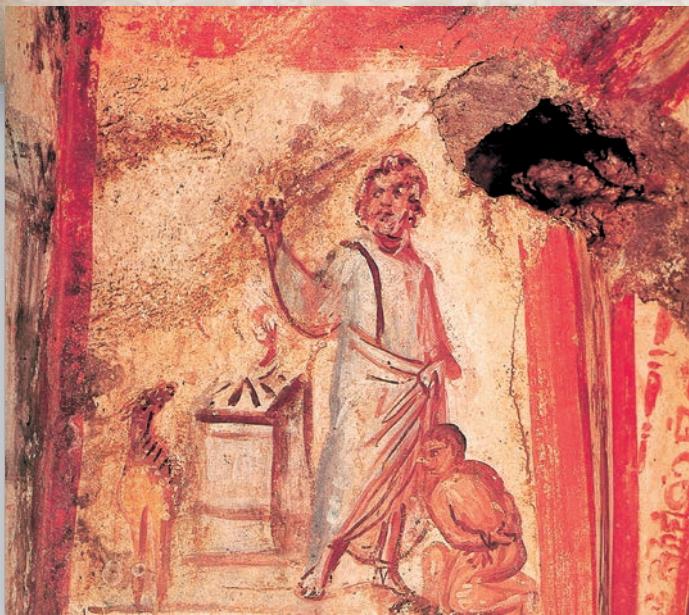
И рече Госиоđ Авраму: Иди из земље своје и од рода својог и из дома оца својог у земљу коју ћу ти ја пооказати.

И учинићу од тебе велик народ, и благословићу ти, и име твоје прославићу, и ти ћеш бити благослов.

1. Мојсијева 12, 1-2.

Аврамове потомке је чување Савеза који је Бог склопио са Аврамом начинило изабраним народом. За разлику од народа који их окружују и моћних царстава која ширећи се освајају и њихову земљу, старозаветни Јевреји верују у Једнога Бога. Покушавају да свој живот уреде по заповестима које су преко великих пророка добили од Бога. Те заповести су записане и чувају се међу осталим светим списима који временом формирају Свето писмо – Библију. У Светом писму Старог завета записана је и историја изабраног народа, јер је то заправо темељ историје спасења и осталих народа који су прихватили веру у Једнога Бога.

Историја старозаветних Јевреја, народа Израиља, није историја успеха. То је записана историја падова и пораза, али, пре свега, историја почетка пута ка Царству Божјем, ка избављењу од владавине сила овога света, владавине зла и смрти.

♦ Жртва Аврамова

Фреска у подземном гробљу у Via Latina у Риму, IV век.

Најдраматичнији чин вере у Старом завету. Аврам се спрема да изврши вољу Божју и да жртвује сина Исака, кога су он и Сара добили у старости. У последњем часу Бог шаље анђела да заустави Аврама, који је показао безграницну веру. Уместо Исака на жртву ће бити принет ован који се роговима заплео у оближњем грму. Аврамова вера постала је вечита, тешко достижна мера вере изабраног народа - прва Божја заповест коју ће Мојсије донети свом народу са Синајске горе, али и прва од две највеће заповести којима је Господ Исус Христос сажео старозаветних Десет Божјих заповести: *Љуби Господа својега свим срцем својим, и свом душом својом, свом мисли својом и свом снадом својом.*

ИСТОРИЈА ИЗБРАНОГ НАРОДА

[01. 06]

После старозаветног патријарха Аврама, његовог сина Исаака, Исааковог сина Јакова и Јаковљевих дванаест синова од којих је постало дванаест племена изабраног народа - Израиља, историја јеврејског народа наставила се у египатском ропству.

Пророк Мојсије изводи јеврејски народ из ропства. Следи четрдесет година лутања по пустињи, на путу ка обећаној земљи. Битке, освајања, порази, победе, оснивање државе. Рађају се славни цареви: Давид и његов син, премудри Соломон.

На својим лутањима Јевреји, предвођени својим свештеницима, носили су Ковчег Завета Богу и покретни пустињски храм – Скинију. Кад су основали своју државу у Јерусалиму, Соломон је подигао величанствени Храм, по истом плану по којем је била направљена и Скинија.

После Соломонове смрти јеврејска држава се цепа на две мање државе: Јudeјско царство и Израиљ. Асирци су заузели Израиљ, а нешто касније Вавилоњани су освојили Јерусалим и разрушили Соломонов храм. Јевреји су одведени у ропство.

Пошто је персијски цар Кир завладао Вавилоном, Јеврејима је било допуштено да се из вавилонског ропства врате у Јudeју и обнове Јерусалим. На месту старог сазидан је нови Јерусалимски храм.

Укљештени између нових моћних држава Јевреји се боре за самосталност. Најзад, 64. године пре Христа, Јерусалим осваја римска војска под командом војсковође Помпеја. Јudeја постаје провинција светске империје – Рима. Јевреји који су се током своје историје стално расељавали и исељавали, рашитркани су по целој територији Царства. Сви они, али и они који су остали у Јudeји, окупљени око Храма, напретнуто ишчекују Спаситеља ког им је Бог обећао.

Соломонов храм ◆

Реконструкција Соломоново^г храма
у Библијском музеју, у Амстердаму.

Око 1000. године пре Христа цар Соломон је изградњом

Храма испунио завет свог оца Давида. Јевреји су на врхунцу своје државе добили Храм као централно место култа. Четири века касније вавилонски цар Навуходо-

носор опљачкао је и спалио Храм. Обновљен после вавилонског ропства, нови Јерусалимски храм никад неће достићи сјај првог, Соломоновог храма.

